O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

RO'YXATGA OLINDI
№ vm – 343 - 5A340604 – 2.05
«1» Iyul **2003 y**

«TASDIQLANDI»
O'zbekiston Respublikasi
Oliy va o'rta maxsus
ta'lim vazirligi

____

«8» Iyul **2003 y**

KORPORATIV MOLIYaNI BOShQARISh fanidan DASTUR

Oliy ta'limning 340000 -«Biznes va boshkaruv» ta'lim sohasidagi 5A340604 - «Korxona moliyasi» magistratura mutaxassisligi uchun

Toshkent-2003

Tuzuvchilar: dots. Jamolov X.,
ase. Jo'raboev Q.

Taqrizchilar: prof. Malikov T.S.,
dots. Asatullaeva D.

Mazkur dastur hozirgi sharoitda korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish va boshqarishning ilmiy-uslubiy asoslarini o'z ichiga oladi hamda iqtisodiy oliy o'quv yurtlarida magistraturaning "Biznes va boshqaruv" sohasi "Davlat mablag'larini boshqarish" mutaxassisligi magistrant lari uchun mo'ljallangan. Dasturda korporativ moliyani boshqarishning mohiyati, xususiyatlari, O'zbekiston Respublikasida korporativ moliyani tashkil etish va boshqarishiing zamonaviy muammolari yoritilganki, ular ma'ruza, amaliy (seminar) mashg'ulotlari va mustaqil ta'lim mavzularining mohiyatini tashkil etadi. Dasturda mazkur predmetni o'rganish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yxati uzbek, rus va ingliz tillarida keltirilgan Shu bilan birga ro'yxat so'nggida mazkur kursning tegishli mavzulari bo'yicha Internet saytlari va kompyuter o'kuv dasturlari ro'yxati ham ilova qilingan.

Dastur Toshkent Moliya instituti Ilmiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 25 aprel, 9-sonli bayonnoma).

Dastur Uzbekistan Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy o'quv yurtlariaro ilmiy-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengash majlisida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 1 iyul, 37-sonli majlis bayoni).

Данная программа включает в себя теоретические и научно-методические основы организации управления корпоративными финансами в современных условиях и предназначена для магистрантов направления "Финансы" сферы "Бизнес и управление". В программе освещены сущность, функции, звенья и современные методы организации корпоративного управления финансами, особенности и современные проблемы организации финансов предприятий в Республике Узбекистан, которые отражают суть вопросов лекционных, практических (семинарских) занятий и тем самообразования. В программе приведен список литературы для изучения предмета на узбекском, русском и английском языках. В конце списка приложены списки сайтов Интернета и компьютерных учебных программ по соответствующим темам курса.

The given manual is intended for the students of economic high schools.

The specialists working on Finance system well be guided in questions of the subject Finance management.

Market conditions require high qualified experts to provide economic growth, to effectively managing of Public and companies finances In subjects of the given late the theoretical questions concerning management of both companies and public finance.

The given rate of lectures stipulated by the program will help the students the basic theoretical aspects necessary for the decision of problems connected with financial management

1. SO'Z BOShI

Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari, boshqa fanlar bilan o'zaro bog'lanishi

"Korporativ moliyani boshqarish" fanini o'qitishning maqsadi -kelgusida yuqori malakali iqtisodchi mutaxassislar bo'lib etishadigan magistratura talabalar uchun Uzbekistan Respublikasida korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish va boshqarish asoslari haqida nazariy bilimlar berish, ularda davlatning bozor iqtisodiyotiga o'tish davridagi korxonalar moliyaviy siyosatining asosiy yo'nalishlari bo'yicha ko'nikmalar hosil qilishdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqib, fan o'z predmetini o'rgatish uchun quyidagi vazifalarni qo'yadi:

- korporativ moliyani boshqarishning iqtisodiy mohiyati ahamiyati, vazifalari va tarkibiy tuzilishini o'rganish;
- korxonaning oborotdan tashqari aktivlarini moliyalashtirish asoslarini o'rganish;
- korxona aylanma mablag'larini moliyalashtirish asoslarini o'rganish;
- korxona mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot sotishdan tushumini o'rganish;
- korxona foydasining mohiyati, turlari, taqsimlanishi, ishlatilishi va rejalashtirilishini o'rganish;
- korxona foydasining soliqqa tortilishi asoslarini o'rganish;
- korxona faoliyatini moliyalashtirish va kreditlashtirish asoslarini o'rganish;
- pul muomalasi va hisob-kitoblar tizimini o'rganish;
- korxonada baho shakllanishining asoslarini o'rganish.

"Korporativ moliyani boshqarish" fani "Moliya", «Korxonalar moliyasi», "Mikroiqtisodiyot", "Iqtisodiy nazariya" kabi fanlardan olingan nazariy asoslarga tayanadi.

Shu bilan birga "Korporativ moliyani boshqarish" fani qator maxsus fanlar, jumladan, "Uzbekistan Respublikasi byudjet tizimi", "Mahalliy moliya" "Byudjetlararo munosabatlarni muvofiqlashtirish", "Xalqaro moliyaviy munosabatlar", "Firma moliyasi", "Moliya strategiyasi", «Korporativ boshkaruv», "Qimmatli qog'ozlar bozori" kabi fanlarni o'zlashtirish uchun nazariy-uslubiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Oliy ta'lim yo'nalishi yoki mutaxassisligi davlat ta'lim standartiga (DTSga) muvofiq ravishda o'quv fani bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalariga talablar

Ushbu fanni o'rganish jarayonida magistrantlar tegishli bilimga, o'quvga va o'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Magistrantlar umumnazariy fanlardan olgan bilimlari bilan bir qatorda moliyaviy qonunchilik, ommaviy-axborot vositalari orqali kundalik moliyaviy o'zgarishlardan xabardor bo'lishlari lozim. Mazkur fanning asosiy g'oyalarini to'la va muvaffaqiyatli o'rganish uchun talabalar moliya amaliyotida mavjud iqtisodiy tahlil, moliyaviy rejalashtirish usullaridan foydalana bilishlari lozim.

«Korporativ moliyani boshqarish" fanidan olingan bilimlar talabalarni oliy o'quv yurtini tamomlagandan so'ng, moliya amaliyotiga oid kundalik faoliyatda uchraydigan dolzarb amaliy masalalarni echishda hamda xalqaro moliya munosabatlariga doir adabiyotlarni o'rganib malakalarini oshirishlarida qo'l keladi.

Amaliy, seminar va laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha bajariladigan ishlar miqdoriga minimal talablar

Ishchi o'quv dasturida keltirilgan amaliy (seminar) mashg'ulotlar mavzulari bo'yicha talabalar tegishli mavzular bo'yicha konspektlar oladi, referatlar va mustaqil ishlar tayyorlaydi hamda amaliyot o'qituvchisi nazoratida ular yuzasidan og'zaki suhbatdan o'tadi. Ushbu talablar amaliy mashg'ulotlar mavzularida kursiv bilan ko'rsatilgan savollar bo'yicha talabalarning to'liq o'zlashtirishlarini belgilaydi.

Auditoriya mashg'uloti turlarining soatlar hajmi (foizlarda) bo'yicha tavsiyalar

Oliy kasbiy ta'limning davlat standartlarida mazkur kursga 90 soat vaqt ajratilgan. Ularning 20 soati ma'ruza, 40 soati amaliy mashg'ulotlar va 30 soati mustaqil ta'limdir. Ushbu fan bo'yicha darslarni tashkil etish III o'quv semestriga mo'ljallangan.

Talabalar bilimini baholash uchun o'tkaziladigan nazorat tadbirlari mikdori

Ushbu fan bo'yicha talabalarning o'zlashtirish darajasi o'quv reyting tizimi bo'yicha joriy, oraliq va yakuniy ballar asosida aniqlanadi.

Fanni o'qitishning bir semestrida ikki marotaba joriy baholash (seminar mashg'ulotlarida), ikki marotaba oraliq (ma'ruza mashg'ulotlarida) va bir marotaba yakuniy baholash (yozma ish usulida) amalga oshiriladi.

Kompyuter, npformatsion va boshqa zamonaiiy o'qitish **texnologiyalarini** qo'llash

Kuyidagilar ushbu fanni o'qitish jarayonida yangi texnologiyalardan foydalanish asoslarini tashkil qiladi:

- tegishli uquv maqsadlarini ishlab chiqish texnologiyasining mavjudligi;
- to'la o'zlashtirish texnologiyasi ko'zda tutilganligi;
- o'quv maqsadlarini nazorat (test) topshiriklariga o'tkazish texnologiyasi mavjudligi;
- "test topshiriqlarining invariantligi metodologiyasi va nazariyasi"dan foydalanilishi;
- "muammoli usul va haqiqatni immitatsion modellashtirish" asoslaridan foydalanilishi;
- tayanch iboralarga asoslangan "Yozma ish" orqali nazorat ishlarini o'tkazish tizimidan foydalanilishi.

Bu fanni o'qitishda moliyaga tegishli qonunlar, hukumat qarorlari, moliyaviy hisob-kitoblarning avtomatlashtirilgan tizimi ("Moliya" AIJ) dasturi, nizomlar va moliyaviy loyihalarni baholashning YuNIDO va "Project expert" kompyuter dasturlaridan, yangi kompyuter texnologiyalardan, tarqatma materiallardan, testlar to'plamidan ham foydalanish mumkin

Ishchi dasturni tuzishga oid uslubiy tavsiyalar

Mazkur fan "Korxonalar moliyasi" magistratura ta'lim mutaxassisligiga tegishli tarzda 3-semestrda o'tilishi mo'ljallangan. Ushbu fan bo'yicha ishchi o'quv dasturi tuzishda:

- fan bo'yicha magistratura bosqichining tegishli yo'nalishlariga tasdiqlangan o'quv rejasiga muvofiq ajratilgan soatlar hisobga olinishi;
- har bir mavzuga oid huquqiy me'yoriy hujjatlar hamda tegishli moliyaviy qonunchilik asosidagi yangi talab va o'zgarishlar talabalar e'tiborini jalb etadigan darajada berilishi;
- mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular va savollar ajratilib ko'rsatilishi;
- o'qitishning ilg'or texnologiyalari, dasturiy ta'minot imkoniyatlari hamda talabalar bilimi darajasini nazorat qilishning reyting tizimi talablaridan kelib chiquvchi vazifalar h yoritilishi lozim.

2. FAN DASTURI

"Korporativ moliyani boshqarish" fani bo’yicha ma’ruza mashg’ulotlari mavzulari

«Korporativ moliyani boshqarish» fanining predmet va vazifalari

Fanning predmeti va vazifalari. Moliya tizimining shakllanpshida korporativ moliyani boshqarishshshg tutgan o’rnp va mohiyati. *Kor.g.onapimg moliyaviy mexanizmi.* Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish asoslari, ularni shakllantirish va boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari.

Korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish va shakllantirishning o’ziga xos xususiyatlari

Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni. Korxonalar tashkiliy-huquqiy shakllari va ularning korxonalar moliyaviy munosabatlarining o’ziga xos xususiyatlariga ta’siri. Aktsionerlik jamiyatlari (ochik, va yopiq aktsionerlik jamiyatlari) moliyasi. Qo’shimcha mas’suliyatli va mas’uliyati cheklangan jamiyatlar moliyasi.

Kichik korporativ moliyani boishcharish. Xususiy korporativ moliyani boshqarish. Korxonalarning byudjet hamda nobyudjet fondlari, tijorat banklari va boshqa muassasalar bilan munosabatlari. *Korxonalardagi moliya xizmatining funktsiyasi va vazifalari.*

Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish xarajatlari, ularni rejalashtirish va moliyalashtirish

Korxonalarda «Mahsulot (ishlar, xizmatlar) tannarxi tarkibiga kiritiluvchi xarajatlar tarkibi to’g’risidagi Nizom» ga asosan xarajatlar tasnifi. Korxonaning mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari tarkibi, bo’lim va moddalari. Korxonalarning asosiy faoliyati bo’yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish xarajatlari smetasini tuzish tartibi. Korxonalarning asosiy faoliyati bo’yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish bilan bog’liq bo’lgan xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish. *Maxsulot, tannarxini shakllantirish jarayonlarini boshkarish va nazoratni amalga oshirishda moliya menejmentining roli va axamiyati.*

Korxonada pul tushumi, uni rejalashtirish va taqsimlash

Itstisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar faoliyatida baxolar tizimi, uning tarkibi va baxoning shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar. Korxonada mahsulot sotishdan tushgan tushumni rejalashtirish. Oddiy va iqtisodiy yoki analitik uslub. Mahsulot sotishdan tushgan tushumni taqsimlash tartibi.

Korxonalarda foyda va rentabsllik

Korxonalar foydasining mazmuni, mohiyati, funktsiyalari Iqtisodietning erkinlashuvi sharoitida korxonalar foydasining ahamiyati. Foyda - sof daromad sifatida. Korxonalar foydasining turlari va ularning hususiyatlari. *Korxona yalpi foydasining moxiyati va axamiyati.* Korxona sof foydasining mohiyati va ahamiyati. Foydaning taqsimlanishi va ishlatilishi tartibi. Korxona foydasp shakllanishnga ta’sir etuvchi omillar va uni ko’paitirish imkonchyatlari. *Korxopa foydasini rejalashtirish asosliri.*

Korxonalar daromadi (foydasi) ni soliqqa tortish

Korxonalar daromadi (foydasi)dan to’lanadigan soliqlarning turkumlashtirilishi. Solila *tortiluvchi foyda mikdorini aniklash.* Amaldagi soliq qonunchiligida korxonalar uchun mavjud soliq imtiyozlari va ular amal qilishining samaradorligi tahlili *Korxonalarning foyda soligi bo’yicha byudjetga to’lovlarini xisoblash va o’tkazilish tartibi.* Korxonalarning samarali faoliyatini rag’batlantirishning soliq mexanizmi. Korxonalarning soliq yuki va uni kamaytirish imkoniyatlari tahlili.

Korxonalarda bahoni tashkil etish

Bozor sharoitida bahoni shakllantirishning omillari va xususiyatlari. Vozor taraqqiyoti bosqichlariga ko'ra baho shakllanishining xususiyatlari. Tajriba-sinov bosqichida baho siyosati, ekspansiya bosqichida baho siyosati, ortiqcha ishlab chiqarish sharoitida baho siyosati, stagnatsiya va ishlab chiqarishning qisqarishi sharoitida baho siyosati. *Ishlab chshcharish xarajatlarining baxo giakllanishiga ta'siri.* Korxona foydasining baho shakllanishiga ta'siri. Korxonaning baho siyosati va bahoni shakllantirish strategiyasi. *Xaridorlarning* bstsgo *darajasiga moyilligi.* Bahoni hisoblashda risk darajasining baholanishi. *Korxonada baxoni shakllantirish strategiyasining tpugri tanlanishi.*

Korxonalarning o'z kapitalini boshqarishi

Korxona o'z kapitalining tarkibiy tuzilishi, mohiyati va korxona moliyasini boshqarishdagi ahamiyati. Korxona o'z kapitalini shakllantirish siyosatining asosiy vazifalari va hozirgi zamon muammolari. *Korxona o'z kapitali aloxida elementlarining moliyaviy baxolanilishi.* Korxona emissiya siyosatining dolzarb vazifalari va hrzirgi zamon muammolari. Korxona dividend siyosatining mazmuni, vazifalari va hozirgi zamon muammolari. *Korxona o'z kapitalidan foydalanish samaradorligini moliyaviy baxolash mezonlari.*

Korxona moliyaviy aktivlarini boshqarish

Korxona moliyaviy investitsiyalarining zarurligi, mohiyati va shakllari. Korxona qimmatli qog'ozlari portfellari va investitsion strategiyalarining turlari. *Aktsionerlik jamiyati kimmatli kogozlari portfelini boshkarishga uslubiy yondashuvlar.* Korxona fond portfelining diversifikatsiyasi. Korxona fond portfeli samaradorligini baholash. Kimmatli qog'ozlar portfelining monitoringi. *Aktsionerlik jamiyati (emitent) kimmatli koeozlari investitsion jalb etuvchanligini baxolash.* Portfel investitsiyalar bilan bog'liq risklar va ularni pasaytirish usullari.

Korxonalarda moliyaviy rsjalashtirish

Korxonalar moliyasinp boshqarishda operativ (tezkor) moliya rejasidan foydalanish, uning mazmuni va ahamiyati. Korxonada byudjetlashtirishning maqsadi va vazifalari. Korxona moliyasini boshqarishda operativ byudjetlarning tasnifi va mazmuni. *Moliyaviy rejalashtirigi tamoyillari va usullari.* Uzbekistan Respublikasida moliyaviy rejalashtirish amaliyotining tahlili *Moliyaviy rejalarning turlari va mazmuni.* Moliya rejasiga ilova qilinadigan hisob-kitoblar. Moliya rejasi bajarilishini nazorat qilish yoki daromad va xarajatlarini balanslashtirish uchun tuziladigan shaxmat-tekshiruv jadvali.

Korxonalar faoliyatida biznss-reja

Korxonalarda biznes-reja tuzishning ahamiyati va mohiyati Biznes-rejani tuzish uslubi. Biznes-rejaning bo'limlari va ularning tasnifi. *Biznes-rejada ishlab chikarish jarayoni. Biznes-reja tarkibida moliya rejasining axamiyati va vazifalari.*

3. AMALIY VA SEMINAR MAShG'ULOTLARI, LABORATORIYa IShLARI, ChIZMA HISOB IShLARI, KURS ISh (LOYIHA)LARI MAVZULARINING RO'YXATI

Amaliy (seminar) mashg'ulotlari **mavzulari** ro'yxati «Korporativ moliyani boshqarish» **fanining predmeti va vazifalari**

Fanning predmeti va vazifalari*. Moliya tizimining shakllanishida korporativ moliyani boshqarishning tutgan o'rni va mohiyati*. Korxonaning moliyaviy mexanizmi. Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish asoslari, ularni shakllantirish va boshkarishni takomillashtirish chsra-tadbirlari.

Korporativ moliyani boshqarishni tashkil etish va shakllantirishning o’ziga xos xususiyatlari

Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni. Korxonalar tashkiliy-huquqiy shakllari va ularning korxonalar moliyaviy munosabatlarining o’ziga xos xususiyatlariga ta’siri. Aktsionerlik jamiyatlar (ochiq va yopiq aktsionerlik jamiyatlari) moliyasi. Ko’shpmcha mas’uliyatli va mas’uliyati cheklangan jamiyatlar moliyasi. Kichik korporativ moliyani boshqarish. Xususiy korporativ moliyani boshqarish. Korxonalarning byudjet, nobyudjet fondlari, tijorat banklari va boshqa muassasalar bilan munosabatlari. Korxonalardagi moliya xizmatining funktsiyasi va vazifalari.

Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va
sotish xarajatlari, ularni rejalashtirish
va moliyalashtirish

Korxonalarda «Mahsulot (ishlar, xizmatlar) tannarxi tarkibiga kiritiluvchi xarajatlar tarkibi tugrisidagi Nizom» ga asosan xarajatlar tasnifi*. Korxonaning mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari tarkibi, bo’lim va moddalari. Korxonalarning asosiy faoliyati bo’yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish xarajatlari smetasini tuzish tartibi Korxonalarning asosiy faoliyati bo’yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish bilan bog’liq bo’lgan xarajatlarni rejalashtirish va moliyalashtirish. Mahsulot tannarxini shakllantirish jarayonlarini boshqarish va nazoratni amalga oshirishda moliya menejmentining roli va ahamiyati

Korxonada pul tushumi, uni rsjalashtirish va taqsimlash

Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar faoliyatida baholar tizimi, uning tarkibi va bahoning shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar*. Korxonada mahsulot sotishdan tushgan tushumni rejalashtirish*. Oddiy va iqtisodiy yoki analitik uslub. Mahsulot sotishdan tushgan tushumni taqsimlash tartibi*.

Korxonalarda foyda va rsntabellik

Korxonalar foydasining mazmuni, mohiyati, funktsiyalari Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar foydasining ahamiyati. Foyda - sof daromad sifatida. Korxonalar foydasining turlari va ularning xususiyatlari. Korxona yalpi foydasining mohiyati va ahamiyati. Korxona sof foydasining mohiyati va ahamiyati. Foydaning taqsimlanishi va ishlatilishi tartibi. Korxona foydasi shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar va uni ko’paytirish imkoniyatlari. Korxona foydasini rejalashtirish asoslari.

Korxonalar daromadi (foydasi)ai soliqqa tortish

Korxonalar daromadi (foydasi)dan to’lanadigan soliqlarning turkumlashtirilishi. Soliqqa tortiluvchi foyda miqdorini aniqla1i. Amaldagi soliq qonunchiligida korxonalar uchun mavjud soliq imtiyozlari va ular amal qilishining samaradorligi tahlili. Korxonalarning foyda solig’i bo’yicha byudjetga to’lovlarini hisoblash va o’tkazilish tartibi. Korxonalarning samarali faoliyatini ragbatlantirishning soliq mexanizmi. Korxonalarning soliq yuki va uni kamaytirish imkoniyatlari tahlili.

Korxonalarda bahoni tashkil etish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida bahoni shakllantirish omillari va xususiyatlari*. Bozor taraqqiyoti boskichlariga ko’ra baho shakllanishining xususiyatlari: tajriba-sinov bosqichida baho siyosati, zkspansiya bosqichida baho siyosati, ortiqcha ishlab chiqarish sharoitida b,«ho siyosati, stagnatsiya va ishlab chiqarishnmng qisqarishi sharoitida p;:ho siyosati. Ishlab chiqarish xarajatlarlhpng baho shakllanishiga cha’siri. Korxona foydasining baho sh.kllanishiga ta’siri*. Korxonaning baho siyosati va bahoni shakllantirish strategiyami. Xaridorlarning baho darajasiga moyilligi. Bahoni hisoblashda risk darajasining baholanishi. Korxonada bahoni shakllantirish s 1 rategiyasining to’g’ri tanlanishi.

Korxonalarning o’z kapitalini boshqarishi

Korxona o’z kapitalining tarkibiy tuzilishi, mohiyati va korxona moliyasini boshqarishdagi ahamiyati. Korxona o’z kapitalini shakllantirish siyosatining asosiy vazifalari va hozirgi zamon muammolari. Korxona o’z kapitali alohida elementlarining moliyaviy baholanilishi. Korxona emissiya siyosatining dolzarb vazifalari va hozirgi zamon muammolari. Korxona dividend siyosatining mazmuni, vazifalari va hozirgi zamon muammolari*. Korxona o’z kapitalidan foydalanish samaradorligini moliyaviy baholash mezonlari.

Korxona moliyaviy aktivlarini boshqarish

Korxona moliyaviy investitsiyalarining zarurligi, mohiyati va shakllari. Korxona qimmatli qog’ozlari portfellari va investitsion strategiyalarining turlari. Aktsionerlik jamiyati qimmatli qog’ozlari portfelini boshqarishga uslubiy yondashuvlar. Korxona fond portfelining diversifikatsiyasi*. Korxona fond portfeli samaradorligini baholash. Qimmatli qogozlar portfelining monitoringi. Aktsionerlik jamiyati (emitent) qimmatli qog’ozlari investitsion jalb etuvchanligini baholash. Portfel investitsiyalar bilan bog’liq risklar va ularni pasaytirish usullari.

Korxonalarda moliyaviy rejalashtirish

Korxonalar moliyasini boshqarishda operativ (tezkor) moliya rejasidan foydalanish, uning mazmuni va ahamiyati. Korxonada byudjetlashtirishning maqsadi va vazifalari. Korxona moliyasini boshqarishda operativ byudjetlarning tasnifi va mazmuni*. Moliyaviy rejalashtirish tamoyillari va usullari. Uzbekistan Respublikasida moliyaviy rejalashtirish. Moliyaviy rejalarning turlari va mazmuni. Moliya rejasiga ilova qilinadigan hisob-kitoblar. Moliya rejasi bajarilishini nazorat qilish yoki daromad va xarajatlarni muvofiqlashtirish uchun tuziladigan shaxmat-tekshiruv jadvali.

Korxonalar faoliyatida biznss-reja

Korxonalarda biznes-reja tuzishning ahamiyati va mohiyati*. Biznes-rejani tuzish uslubi. Biznes-rejaning bo’limlari va ularning tasnifi. Biznes-rejada ishlab chiqarish jarayoni. Biznes- reja tarkibida moliya rejasining ahamiyati va vazifalari.

4. TAVSIYa ETILAYoTGAN MAVZULAR BO’YIChA KO’RGAZMA-NAMOYISh MATERIALLARI RO’YXATI

"Korporativ moliyani boshqarish" fanidan darslarni tashkil etishda ko’rgazmali vositalar, slaydlar, diafilmlardan foydalanish ko’zda tutilgan. Ayrim mavzularni o’rganish kompyuter texnikasi asoslaridan ham foydalanishni talab etadi.

Tahlillar, prognozli ko’rsatkichlarni hisoblash, diagrammalarni personal kompyuterda elektron jadvallarda Excel 7,0 paketi bilan ishlash orqali yorqin namoyon etilishi mumkin.

Shu bilan birga talabalar "Pravo", «Norma» tizimlari orqali moliyaviy qonunchilik yangiliklaridan xabardor bo’lishlari va o’qish

jarayonida ulardan foydalanishlari mumkin.

Case Studies Uzbekistan Respublikasida moliya tizimiga va Korporativ moliyani boshqarishga oid o’quv misollari (rus tilida) Moliya Vazirligi xomiyligida "Byudjet-soliq siyosati" Markazi

tomonidan tuzilgan

Masofaviy o’qitish soatlari: WWW.google.ru (Rossiya Federatsiyasi menejmeng va bozor akademiyasi "Moliya menejmeti ilmiy tadqiqot instituti" dasturlari (mualliflar rahbari akad E. Stoyanova)), WWW. Yandex.ru; WWW.rumbler.ru; WWW.worldbank.

org.ru; WWW. imt org.

Kompakt disk: Sales information International Monetary Fund -Publication Services, Exchange Rate Analysis with a Case Study on Poland

Statistik to’plamlar:

1. Sotsialno-ekonomicheskoe razvitie Respubliki Uzbekistan za

2000, 2001, 2002g.
1.Promishlennost Respubliki Uzbekistan za 2000, 2001, 2002g.

5. O'ZLAShTIRISh NAZORATI

Talabalarni fan bo'yicha o'zlashtirishlarini baholash semestr davomida muntazam ravishda olib boriladi va joriy, oraliq hamda yakuniy baholash orqali amalga oshiriladi. Joriy va oraliq baholashga ballar miqdori o'kuv rejasida fanga ajratilgan soatning 70%, yakuniy baholashga esa 30% miqdorda belgilanadi. Joriy va oraliq baholash uchun ajratilgan ballar kuyidagi mezonlar asosida qo'yiladi:

- talabaning o'quv jarayonidagi davomati va faolligi;
- amaliy (seminar) mashg'ulotlarga tayyorgarlik darajasi;
- fan bo'yicha asosiy manbalarni konspektlashtirishi;
- dolzarb mavzular bo'yicha referatlar yozish;
- ilmiy tezislar tayyorlashi;
- mustaqil ta'lim uchun berilgan nazorat ishlarini bajarishi;
- fan bo'yicha ko'rgazmali qurollarni tayyorlash.

Tayanch iboralarga asoslangan yozma ishni o'tkazish tartibi «Reyting tizimini yakuniy baholash bosqichida «Yozma ish» usulini tatbik etish bo'yicha «Namunavmy Nizom» bilan belgilanadi. Semestr davomida fanlar bo'yicha to'plagan ballar quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan baholanadi:

86 - 100 foiz - «a'lo»;
71-85 foiz - «yaxshi»;
55 - 70 foiz - «qoniqarli»;
55 foizdan kam - «qoniqarsiz».

6. ADABIYoTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. -T.: O’zbekiston, 46 1992
2. Karimov I.A. Uzbekistan: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. - T.: Uzbekistan, 1996.
3. Karimov I.A. O’zbekiston XXI asr bo’sag’asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. - T.: O’zbekiston, 1997.
4. Karimov I.A. Uzbekistan buyuk kelajak sari. - T.: Uzbekistan, 1998.
5. Uzbekistan Respublikasn Vazirlar Mahkamasining 2002 yil 30 dekabrdagi «Uzbekistan Respublikasining 2003 yilda ijtimoiy- iqtisodiy taraqqiyotining asosiy makroiqtisodiy ko’rsatkichlari va Mahalliy byudjetlarning parametrlari to’grisi"dagi 455-sonli qarori.
6. O’zbekiston Respublikasi moliyaviy qonunchiligi. - T.: Uzbekistan, 2001.
7. O’zbekiston Respublikasi moliyaviy qonunchiligi. - T.: O’zbekiston, 2002.
8. Akramov E.A., Tairov A.E. Ekonomicheskie reformi Respubliki Uzbekistan. - M.: TOO Lyuks-art, 1998.
9. Analiz finansovix dannix s pomoshchyu samoorganizuyushchixsya kart Gvido Debok, Teyvo Koxonen i dr. per. s ang. - M.: Izd. Dom Alpine, 2000.
10. Xrupkiy V.E., Sizova T.V., Gamayunov V.V. Vnutrifirmennoe byudjetirovanie. - M.: Finansi i statistika, 2002. Yurtseva T.V. Ekonomika nekommercheskix organizatsiy. — M.: Yurist, 2002. Bocharov V.V. Upravlenie denejnim oborotom predpriyatiy i korporatsiy. —M.: Finansi i statistika, 2001. Blark I.A. Osnovi finansovogo menedjmenta. 2-izd. - Kiev.: Nika-tsentr, 2001. Brigxem Yu. Entsiklopediya finansovogo menedjmenta. Pers. ang. - M.: Ekonomika, 1998.
11. Statistika finansov. Pod red. V.N.Salika. 2-e izd. —M.: Finansi i statistika, 2002. Burkov V.N. i dr. Modeli i mexanizmi raspredeleniya zatrat i doxodov v rinochnoy ekonomike. 2-izd. - M.: Izd. Inst-ta pr. upr, 2001. Drobozina L.A. Finansi. Uch. dlya VUZov. —M.: Banki i birji, 2000.
12. Rodionova V.M. Finansi. 3-izd. -M.: Finansi i statistika, 2001.
13. Sabanti B.M. Teoriya finansov. Uch. pos. 2-izd. - M.: Menedjer, 2001.
14. Finansi. Uch. pod red. d.e.n. Kovalevoy A.M. 3-izd. —M.: Finansi i statistika, 2001. Xeddervik K. Finansovo-ekonomicheskiy analiz deyatelnosti predpriyatiy. Uch. pod red. Voronova Yu.N. 3-izd. -M.: Finansi i statistika, 2001. Erik Xelfert. Texnika finansovogo analiza. Per. s angl. Pod
15. red. Belix L.P. - M.: Audit, YuNITI, 1996.
16. 23, Shulyak P.N. Finansi predpriyatiya. Uch. 2-izd. —M.: Dashkov i K, 2001.
17. 24. Bocharov V.V., Leontev V.E. Korporativnie finansi. Uch. pos - SPb. Piter, 2002.

Qo’shimcha adabibtlar

1. Rusak N.A., Rusak V.A. Osnovi finansovogo analiza. 2-izd. — Minsk: OOO Mirkavanne, 2001.
2. Kreinina N. Finansoviy menedjment. Uch. dlya vuzoa 3-izd. — M.: Infra-M, 2001.
3. Balabanov I.T. Praktikum po finansovomu menedjmentu. 2-izd. - M.: Finansi i statistika, 2000.
4. Finansoviy menedjment. Uch. pod red. E. Stoyanovoy. 2-izd. - M.: Infra-M, 2001.
5. Sumarokov V.N. Gosudarstvennie finansi v sisteme makroekonomicheskogo regulirovaniya. 2-izd, —M.: Finansi i statistika, 2001.
6. Balabanov A., Balabanov I. Finansi. Uch. pos. -SPb.: Piter, 2002.
7. Bocharov V.V. Investitsionniy menedjment. Uch. pos. -SPb.: Piter, 2002.
8. Bocharov V.V. Korporativnie finansi. Uch. posyu -SPb.: Piter, 2002.

9. EBRD transition Report 1998 Financial sector in transition European Bank for Reconstruction and Development London, 1998.
10. Hermes N. Lesmk R. Financial System Development in Transition Economies Journal of Banking and Finance 24 pp 507-524
11. Moyer S Financial System Corporote Finance and Economic Development, in Assymetric information Corporate Finance and investment A National Buerau of Economic 1999 Research Project Report, University of Chicago Press Chicago PP 297-314.
12. Stemherr A. An innovatori package for Financial Sector Reforms in Eastern European Countries Jorunal of Banking and Financial 17 2001 PP 1033-1057.